

Murat BAYKAL

Qırx dörd gün davam edən müharibədə yirtıcı yalquzların üzərində əldə olunan möhtəşəm qələbəni təmin edən müzəffər Prezidentimiz, Ali Baş Komandan İlham Əliyev müstəqil Azərbaycanımızın ən yeni, parlaq tarixini qızıl hərfilərlə gələcəyin kitabələrinə yazdı, mübariz xalqımız illərlə arzuladığı zəfər yumruğuna qovuşdu. Millətimizin ulu öndəri Heydər Əliyevə xalqın qəlbindən gələn hörmət, məhəbbət və ehtiram, onun layiqli davamçısı, XXI əsrdə türk dünyasının yenilməz lideri İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə, xüsusən də işğaldan azad olan Qarabağ bölgəsində həyata keçirilən siyasətin mahiyyəti, təntənəsi nəinki bölgəmizi, bütövlükdə Avrsiya dünyasını heyran edib.

İkinci Qarabağ savaşının (daha doğrusu, Vətən müharibəsinin), bu savaşda Azərbaycan xalqının və rəşadətli Ordumuzun qazandığı tarixi zəfərin əhəmiyyəti ondan ibarət oldu ki, Azərbaycan dövləti və xalqı işğalın bərpad etdiyi ərazilərə həyat qaytarmaqla dünyaya çox önəmli bir mesaj verdi. Bu, yeni bir tarixi mərhələnin başlanması deməkdir. Azərbaycan xalqı üçün bu tarixi qələbənin mənəvi-psixoloji əhəmiyyəti olduqca yüksəkdir.

Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində qazandığı Zəfərin əhəmiyyəti həm də ondan ibarətdir ki, bütün Qafqazın tarixində yeni bir mərhələnin - əməkdaşlıq, inkişaf, sülh və sabitlik dövrünün başlaması üçün heç zaman olmayan, həttə ağla gəlməyən şərtlər formalaşmışdır. Azərbaycan Böyük İpək Yolunun üzərində yerləşən, müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq, tarix boyu milli-mədəni rəngarənglik, əmin-amanlıq mühitinin formalaşdığı, müxtəlif millətlərin, eləcə də dinlərin, təriqətlərin və məzhəblərin nümayəndələrinin qarşılıqlı hörmət və dialoq şəraitində yaşadıkları diyar kimi tanınmışdır. Ölkəmiz bu mənada dünya dövlətləri arasında böyük nüfuz qazanmış, müxtəlif beynəlxalq səviyyəli təşəbbüslər ilə sürərək sanballı uğurlara imza atmışdır. Ədalət və həqiqət Azərbaycan xalqının alternativ olmayan həyat tərzidir. Ölkəmizin mənəvi dəyərlər baxımından dünya dövlətlərinə nümunə olması hər bir azərbaycanlı üçün qürur mənbəyi olmalıdır.

Dünya şöhrətli cərrah, ulu öndərimizin vəfalı dostu, professor, doktor Cavad Heydər oğlu eşitdiyim, təbrizlilərin çox işlətdiyi bir atalar sözü var:

"Butasına bax, xalını tanı,
Atasına bax, oğlunu tanı!"

Bu hikmətəməz atalar sözünü yada salıb, şəxsiyyətinə hörmət bəslədiyim nəğ-

məkar bir insan barəsində düşüncələrimi onun rəhmətlik atasının öz xatirəsini yadından bir görüşümüzü oxucuların diqqətinə yetirməyi vacib bildim.

1978-ci ilin sentyabr ayı idi. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Büro iclasında arxa cərgələrin birində əsilzadə, təmkinli, səmimiyyəti ilk baxışdan hiss olunan nəcib bir insanla yanaşı oturmışduq. Bu insan o zamanlar Naxçıvan Muxtar Respublikasında Əhaliyə Məişət Xidməti naziri işləyən Heydər Fəttah Səməd oğlu idi. Həmin gün, həmin büro iclasında Fəttah müəllim Ordubad Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi, mən - sadıq bəndəmiz Zaqatala Rayon Partiya Komitəsinin ikinci katibi vəzifələrinə təsdiq olunurdum. 1978-ci ildə Fəttah müəllimin 40, mənim 30 yaşım vardı. Sonralar Fəttah müəllim Naxçıvan Muxtar Respublikasının Mədəniyyət naziri (1983-cü il) vəzifəsinə irəli çəkildi. İxtisasca mexanika-riyaziyyat mütəxəssisi olmasına baxmayaraq, onun mədəniyyət sahəsində, əsasən də incəsənətin inkişafına göstərdiyi xidmətlər indi də el-obanın dilindən düşmür. Bu barədə yaxın gələcəkdə onun anadan olmasının 85 ildəyinə həsr edilən "Fəxrliyyəçi" ədəbi-bədii esseni yazmaq niyyətindəyəm. Həmin MK Bürosunda o zamankı Respublika

dim. Allah Fəttah müəllimə rəhmət eləsin, məkanı Cənnət olsun!

Keçək mətləbə!

Haqqında söhbət açdığım insan işgüzar dövlət nümayəndəsi Kamaləddin Fəttah oğlu Heydər oğrudur. El içində həm də nəğməkar Kamal kimi sevilir. Kamaləddin Heydər oğlu uca ulu öndərimiz Heydər Əliyev məktəbinin yetirməsi, müzəffər Baş Sərkərdəmiş İlham Əliyevin "Azər-türk" təfəkkürünün sadıq öncüllərindən biridir. Mən siyasətdən, rəyasetdən uzaq adamam. Ona görə də mülahizə və müşahidə obyektim Fövqəladə Hallar Nazirliyi deyil, nəğməkar Kamaldır! Qərribə burasındır ki, çox zaman həvəskar bəstəçilərin bəstələdikləri nəğmələr peşəkarların musiqisini üstələyir. Məsələn, Ələkbər Tağıyevin, İbrahim Topçubaşovun, Bəxtiyar Kərimovun, Əlibaba Məmmədovun, Bəhrəm Nəsimovun, Qulu Əsgərovun, Şahid Əbdülkərimovun və b. baldan, bəhməzdən şirin nəğmələrini yada sala. Yüz il əvvəl Cabbar Qaryaqdı oğlunun bəstələdiyi 30-dan çox nəğmə və təsniflər bu gün də könüllülərin ruhəngahıdır. Xan Əminin qoşduğu "Şuşanın dağları", "Qəmimim" və digər nəğmələri bəstələmək üçün not açarı bəstəkarlar ittifaqının vəsiqəsində yox, ruhun dərgahında, qəlbən dəsgahındadır!

Çiçəkləri arılara tapsırsın

rəhbərimiz, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin xeyir-duasını alaraq büro iclasını tərk etdik. Hər ikimiz fərəhlənirdik. Büro zalından dəhlizə çıxanda Fəttah müəllim təklif etdi ki, gedək bufetə, həm bir stəkan çay içək, həm də gələcək ünsiyyətimiz haqda söhbətələşək. Çay süfrəsində Fəttah müəllim dedi ki, Peyğəmbərimiz hədislərin birində buyurub ki, "torpaq atası" olmayan məmləkətin zəmiləri gəyerməz. Nə yaxşı ki, Heydər Əliyevin simasında Azərbaycanın "torpaq atası", Zərifə xanım Əliyevanın simasında "torpaq anamı" var.

İllər ötdü, günlərin bir günü Bakının mərkəzində ucalan Heydər məscidinin açılışında iştirak edəndə bir daha əmin oldum ki, Fəttah müəllim nə qədər uzaqgörün şəxsiyyət imiş. XX əsrdə söylədiyi hikmət XXI əsrdə həyata keçdi. Vidaləşib ayrılarkən Fəttah müəllim qayğılı bir ədayla dedi: "Qardaş, mən Naxçıvanın Babək rayonunun Çeşməbazar kəndində anadan olmuşam. Ordubadlı nə yeznəm, nə qayınım, nə qudam, nə də bacanağım var! Ümumiyyətlə, mənim tayfabazlıqdan zəhləm gədir. Amma Ordubadın rəhbəri kimi ordubadlıların bayraqdarı olmaq vəzifə borcumdur. Naxçıvandan kənarda ordubadlıların ən çox məskunlaşdığı rayon Zaqataladır. Şahin Səfərovun ("Azərbaycan müəllimi" qəzetinin Baş redaktoru), Ramiz Mirişlinin (bəstəkar) sənin barəndə ürək dolusu söhbətlərini çox dinləmişəm, şərəfətinə bələdəm. Səndən yeganə xahişim budur ki, Zaqatalada ordubadlılardan muğayət ol! Qucaqlaşib ayrıldıq. Mən də sonralar bütün diqqətim və sədaqətimlə Fəttah müəllimə verdiyim sözlər əməl elə-

Kamal Paşanın dillər və könüllər əzbəri olan "Sən elə zirvəsən ki", "Ayrılığa dözləmə", "Səndən nigaranam", "Yenə yaz gələcək", "Səna güvəndiyim dağlar", "İlahi", "Xatirədir", "Bağışlaram səni", "Əlacım", "Dəniz", "Mənim on yeddi yaşım", "Gəlsən də, gəlməsən də", "Səvəcəyəm", "Keçmişin nə günahı", "Yox deyəndə mən", "Cənab Ali Komandan", "Gecdir daha", "Gəl deyir", "Azərbaycan xalçaları" və digər nəğmələri bu gün Azərbaycan sərhədlərini aşmış, digər bölgələrdə məhəbbətlə oxunur. Mən vaxtilə Azərbaycan Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin sədri işləyəndə (1991-1992-ci illər) yeni il ərafəsi, gözəl bəstəkarımız Eldar Mansurovla işgüzar söhbət edirdik. Söhbət əsnasında Eldardan soruşdum ki, "maestro, sən illər mahnu qoşanların sayları çoxalsa da, səs var, söz var, amma melodiya yoxdur. Un var, yağ var, şəkər var - halva yoxdur? Dəfələncə zərdəbl demişkən "nədənindir, nədənindir, yoxsa zamanədənindir". Mayestro gülümsəyib sorğuma zarafatlıya, amma çox maraqlı cavab verdi: "Ay sədr, Tofiq Quliyevlər, Cahangir Cahangirovlar, Rauf Hacıyevlər, Səid Rüstəmovlar qoydular ki, melodiya süfrəsindən bir tikə də bizlərə qalsın? Yağlı tikələri onlar yedilər, bizlərə sürsümlük qalıb: Eldar Mansurovun adlarını çəkdiyi və çəkmediyi nəslin yoxluğu həqiqətən musiqi sahəsində böyük boşluq yaradıb. Nə yaxşı ki, bu boşluğu doldurmaq istəyən yeni nəslin nümayəndələri yetişmək üzrədər. Yüzə yaxın ruhi-rəvan tərənlərin müəllifi olan nəğməkar Kamal Paşa göstərdi ki, melodiya tükənmişdir. Kamal Paşa sübut elədi ki, halva bisməklə üçün ilk növbədə hal-

vaçı olmalıdır. Qatıq çalmaq başqa şeydir, halva çalmaq başqa şey. Qəzavü-zərəre çarə Paşamız nəğməkar xilaskar kimi dərk edir ki, mahnıların sözlərini seçmək, musiqini yazmaq, müğənninin avazını nizamlamaq, onun oxumasını dinləyiciyə daha parlaq tərzdə çatdırmaq üçün nə cür köhlənmək, tamaşaçını necə ruhlandırmaq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Xətərdən-zərərdən nicat Paşamız çalışır ki, Tofiq Quliyevin, Cahangir Cahangirovun, Rauf Hacıyevin, Səid Rüstəmovun, Arif Məlikovun, Şəfiqə Axundovanın, Süleyman Ələsgərovun, Ramiz Mirişlinin, Oqtay Kazımının, Elza İbrahimovanın, Emin Sabitoğlunun, Telman Hacıyevin, Vəlif Adıgözəlovun, Xəyyam Mirzəzadənin, Hacı Xanməmmədovun, Oqtay Rəcəbovun, Qəmbər Hüseynlinin və digər nəğməkar ustadların məktəbini yaşatsın. Mən zərrə qədər şübhə etmirəm ki, Kamal Paşamız mahnu bəstələyərkən ilk növbədə Üzeyir bəyin ruhuna salavat çevirir. Onun musiqi aləmində uğurlarının kökündə şəxslənən əsas hikmət bəstələdiyi mahnıların söz sahibi, nəğməkar şairimiz Baba Vəziroğlunun poeziyasıdır. Baba Vəziroğlu Azərbaycanda yeganə şairdir ki, onun sözlərinə 1000-dən çox nəğmə bəstələnib. Gözəl şair ola bilsən, amma nəğməkar şair olmaq çətin işdir. Ona görə də Azərbaycanda həsaba

alınan 5000-dən çox şairin vur-tut 5-10 nəfəri nəğməkar kimi tanınır. Kamal Paşa sözün qüdrətini dərk edən, poeziyanın qaymaqlarını qaymaq yeyənlərdən seçə bilən söz sərrafıdır. Paşamız bilir ki, poeziya doğma dilimizin tut bəhməzidir.

Baba Vəziroğlu təskinlik şairidir. Onun poeziyası - fikrin, ağılın, zəkanın yox, sözün qala bürücüdür. Qönçəsinə, həttə tikanlarına musiqi hopmayan sözlər qoxusu və ətri olmayan çiçəklər kimidir. Baba Vəziroğlunun söz çələnginin bənövşə ətri də var, yasəmən qoxusu da! Ən gözəl mahnılar ən gözəl sözlər pianonun şirəni dillərinə qovuşanda səslənir.

Nəğməkar Paşamızın ustadlığı həm də ondadır ki, bəstələdiyi tərənlərin söz tələyinin müqəddəratını Baba dağının nəğməkar şairi Baba Vəziroğluna tapsırsın.

Nəğməkar Paşamızın musiqi xalçasını naxışlayan iltmələri, gülləri, butaları, haşiyələri şərh etməsən mülahizədən məntiqsiz alınar. Zənnimcə, Kamal Paşanın əsl nəğməkar olmasının sirrini səkkizgüşəli ulduzun beş incə haşiyəsində görməliyik.

Birinci haşiyə: Kamal Paşanın yüksək zövqü var. zövq verməyi. zövq almağı bacarır. Zövq gəlmək, zövqə dalmaq, zövq yaratmaq, zövq oxşamaq, zövq ötürmək Kamal Paşanın can və qan damarındadır.

Türk Dünyasının görkəmli yazıçısı, Azərbaycan xalqının sədaqətli dostu, rəhmətlik Çingiz Aytmatov yazır ki, insanın zövqü onun estetik vicdanıdır. Yazıçı haqlıdır! Zövqü sükot insanın vicdanı kamilləşdirir. Zövqü kamil insan mətbəxdən kitabxanayacan elmdən, mədəniyyətədən ədəbiyyatdan, musiqiyədən nəyi isə yoxlamağa, sınağa, təcrübə etməyə,

qiymət vermək üçün təşəbbüs göstərməyə, vaxt sərf etməyə lüzum görmür. Atalar demişkən, görünən dağa nə bələdçi?! Zövqün kamilliyi nadanlığın qənimidir. Şikəst, cahil zövqlər müxtəlif olsa da, kamil, sağlam zövqlər bir-birinə tən gəlir, bütövləşir, vahidləşir.

Şikəst zövq sahiblərinin işləri-peşələri daima mübahisə etmək, höcətləşmək, şəxsi fikirlərini zorla yeritmək, müzakirə pərdəsinə bürünərək mübarizə aparmaq, gerçəkliyi gözdən salıb, əslində yox ikən varlıqlarını gözə dürtməkdən ibarətdir.

Zövqü kamil insanlar ilk növbədə sükunətdən, sakitlikdən, tarazlıqdan, uyğunluqdan, sabit durumda olmaqdan ruhlana-raq bəsirətə, bəşarətə güvənirlər. Zövqün kamilliyi sabitlik, dayanıqlıq, duruş deməkdir. Zövqün kamilliyi uzlaşma, razılaşma, həmrəylik, gerçəkliyə müvəkkillik deməkdir. Əfsuslar olsun ki, insan zövqü şikəst olanda müqabil tərəflər bir-birinə nəinki müqavimət, çox zaman düşmənçilik göstərərək, bir-birinin ürəklərini sındıraraq, qanadlarını qırırlar. Zövqü şikəst nadanlar üçün müqəddəslik manifesti, paklıq, saflıq, ülviyyət rəmzi yoxdur.

Kamal Paşa üçün incəsənət gözəllikdir! Gözəllik insanın xoşbəxt olmaq arzusudur. Əfsuslar olsun ki, çox zaman gözəlliyə həsrət qalmaq xoşbəxt olmaq istəyənlərin bəxtinə düşür. İncəsənət gözəllik aşıqlarına asta-asta pıçıldaıyır ki, gözəlliyi görmək asan olsa da, dərk etmək mümkün deyil, çünki insan dərrakəsi yoxuşlarda, gözəllik zirvələrdədir. İncəsənət gözəllik vurgunlarına pıçıldaıyır ki, gözəl olmaq çətin iş deyil, gözəl görünmək gözəldən hünər istəyir. İncəsənət kobudları incələtmək üçün, inciləri incigülünə dəyişib inciklərə deyir ki, həyatda gözəl olmayan insanlar yoxdur, gözəlliyi görə bilməyən, dərk etməyən nadanlar var. Gözlərdə məhəbbət varsa ətrafdakı çirkinlər də gözəl görünür. Türkiyənin Prezidenti, siyasətin Rüstəm Zalı Ərdoğanın vaxtilə yazdığı şeirin bir beytini xatırladım:

*"Kaş insanın ürəyi kor olmamış
Əzəl onun gözləri kor olaydı..."*

Tanrısı gözəllik olan ustadım Hüseyn Cavid Əfəndi dostu və qardaşı Kazım Qarabəkir Paşaya vida məktubunda yazır:

"Paşam, gözəllik o qədər zəngin və möhtəşəm xanımandır ki, onun qoynundakı xanədanlıq çox zaman kasıb görünür".

1937-ci ildə siyasi məhbus olan, 1947-ci ildə azadlığa çıxan, 1957-ci ildə bəraət alan rəhmətlik atam son nəfəsinədək bəxtindən gileylənmədi, keçmişini qınamadı, əksinə, həmişə külfətimizə deyərdi ki, kim keçmişini sevirsə, keçmişlə yaşayarsa, o, gələcəyini yaşayır, kim indiki zamanla yaşayarsa, o, keçmişini yaşayır. Keçmiş qaytarmaq mümkün deyil, fəqət yaşatmaq mümkündür. Keçmiş yaşatmayanın gələcəyə inamını itirmək təhlükəsi var. Fəttah müəllimin yaxın dostu, fəlsəfə elmləri doktoru, professor İmran Cəfərzadəyə dedi bir fikir çoxlarına ibrət dərsi olmalıdır.

"Dünən qanımızdadır, bu gün canımızdadır, sabah yanımızdadır".

Mən hər dəfə Kamal Fəttah oğlunun və əlli illik kərəmət dostum Baba Vəziroğlunun birlikdə ərsəyə gətirdikləri ruhi-rəvan nəğmələri, şirmayı-sədəf dillərdən qopan tərəneləri dinləyəndə Ruhəngahdan qulağıma səs gəlir: *"Çiçəkləri arılara tapşırın!"*.